

الله اعلم
بما نزلنا من
القرآن

دانشگاه هرمزگان

واحد پردیس قشم

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده

عنوان:

بررسی رابطه سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی

استاد راهنما:

دکتر سیدرضا فلاح چای

استاد مشاور :

دکتر اقبال زارعی

نگارش :

زلیخا رئیسی پور

شهریور 1391

تقدیرم به:

تقدیرم به پدر، مادر، و اعضای خانواده ام

تقدیر و تشکر:

باتقدیر و تشکر شایسته از استادان فریبنده

جناب آقای دکتر میرزا فلاح چای و جناب آقای دکتر اقبال زارع

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی رابطه بین سبک های دلبستگی، الگوهای ارتباطی، و رضایت زناشویی در بین زوجین شهر بندرعباس انجام شد و سبک های دلبستگی بزرگسالان و الگوهای ارتباطی تحت عنوان متغیر پیش بین و رضایت زناشویی به عنوان متغیر ملاک مورد بررسی قرار گرفت. طرح این پژوهش در حیطه تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی جای داشت. جامعه آماری این پژوهش شامل زوج های شهر بندرعباس می باشد که حداقل 6 ماه از زندگی مشترک آن ها گذشته باشد. با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس تعداد 120 زوج (240 نفر) به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش عبارت بودند از: پرسش نامه ی تجربه روابط نزدیک (برای سنجش سبک های دلبستگی که توسط برنن، کلارک و شیور (1998) ساخته شده)، پرسش نامه ی الگوهای ارتباطی (کریستنسن و سالووی، 1984) و پرسش نامه ی رضایت زناشویی انریچ (اولسون و همکاران، 1989). برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده، از رگرسیون خطی به روش همزمان و گام به گام، ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t تست گروه های مستقل و آزمون خی دو استفاده شد. و از نرم افزار آماری SPSS18 برای تجزیه و تحلیل داده استفاده شد. این پژوهش دارای چهار سوال بود که نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد: سبک های دلبستگی به طور کلی، رضایت زناشویی را پیش بینی می کند، الگوهای ارتباطی نیز به طور کلی رضایت زناشویی را پیش بینی می کند، هم چنین سبک های دلبستگی، الگوهای ارتباطی را پیش بینی می کند. در نهایت سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی به طور کلی رضایت زناشویی را پیش بینی می کنند. نتایج تجزیه و تحلیل سوال های پژوهش مشخص کرد سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی پیش بینی کننده مناسبی برای رضایت زناشویی می باشند.

کلیدواژه: سبک های دلبستگی، الگوهای ارتباطی، رضایت زناشویی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: طرح تحقیق
2	1-1- مقدمه
3	2-1- بیان مساله
9	3-1- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق
11	4-1- اهداف تحقیق
11	1-4-1- هدف اصلی
11	2-4-1- اهداف جزئی
11	5-1- سوال های تحقیق
11	6-1- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق
11	1-6-1- تعریف مفهومی
12	2-6-1- تعریف عملیاتی
	فصل دوم: پیشینه تحقیق
14	1-2- مقدمه
14	2-2- گستره نظری مساله مورد پژوهش
14	1-2-2- دل بستگی
15	1-2-2-2- سبک های دل بستگی
18	2-2-2-2- نظریه های دل بستگی
22	3-2-2- الگوهای ارتباطی
22	1-3-2-2- تعریف ارتباط
23	2-3-2-2- ارتباط والد - کودک
24	3-3-2-2- ارتباط زناشویی و اهمیت آن
25	4-3-2-2- ارتباط در جنسیت
25	5-3-2-2- موضوعات ارتباط
26	6-3-2-2- الگوهای ارتباطی
26	1-6-3-2-2- الگوی ارتباطی سازنده متقابل
27	2-6-3-2-2- الگوی ارتباط اجتناب متقابل

28	2-2-3-6-3- الگوی ارتباطی توقع/کناره گیر
31	2-2-3-7- نظریه های ارتباط
36	2-2-3-8- نظریه های ارتباط و ازدواج
41	2-2-4- رضایت زناشویی
42	2-2-4-1- تعریف رضایت زناشویی
44	2-2-4-2- عوامل تاثیر گذار در رضایت زناشویی
48	2-2-5- رابطه بین سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی
50	2-3- بررسی دوم: بررسی پیشینه مطالعاتی
50	2-3-1- بررسی مطالعات خارجی
52	2-3-2- بررسی مطالعات داخلی

فصل سوم: روش تحقیق

57	3-1- مقدمه
57	3-2- طرح پژوهش
62	3-3- جامعه و نمونه آماری
58	3-3-1- جامعه آماری
58	3-3-2- نمونه آماری و روش نمونه گیری
58	3-4- ابزار گردآوری اطلاعات
58	3-4-1- پرسش نامه تجربه روابط نزدیک (سبک های دلبستگی)
59	3-4-2- پرسش نامه الگوهای ارتباط زناشویی (CPQ)
60	3-4-3- پرسش نامه رضایت زناشویی انریچ
62	3-5- روش اجرای پژوهش
62	3-6- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: تحلیل داده ها

64	4-1- مقدمه
64	4-2- شرح و توصیف داده های آماری
71	4-3- سوال ها

فصل پنجم: نتیجه گیری

85	5-1- مقدمه

85	2-5- یافته ها و تبیین آن ها
87	3-5- نتیجه گیری کلی
87	4-5- محدودیت های پژوهش
88	5-5- پیشنهادات تحقیق
88	1-5-5- پیشنهادات علمی
88	2-5-5- پیشنهادات پژوهشی
89	منابع
89	منابع فارسی
93	منابع انگلیسی
100	پیوست (پرسش نامه ها)
108	چکیده انگلیسی

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
65	جدول 1-4: توزیع فراوانی ، درصد، درصد تجمعی مربوط به سطح تحصیلات آزمودنی های مورد مطالعه مذکر
66	جدول 2-4: توزیع فراوانی ، درصد، درصد تجمعی مربوط به سطح تحصیلات آزمودنی های مورد مطالعه مونث
67	جدول 3-4: توزیع فراوانی ، درصد، درصد تجمعی مربوط به مدت ازدواج آزمودنی های مورد مطالعه
68	جدول 4-4: توزیع فراوانی ، درصد، درصد تجمعی مربوط به تعداد فرزندان آزمودنی های مورد مطالعه
69	جدول 5-4: توزیع فراوانی ، درصد، درصد تجمعی مربوط به سبک دلبستگی آزمودنی های مورد مطالعه
70	جدول 6-4: شاخص های آماری میانگین و واریانس مربوط به دو مولفه سبک های دلبستگی
70	جدول 7-4: میانگین ، واریانس ، انحراف معیار استاندارد برای امتیاز پرسش نامه رضایت زناشویی و الگو های ارتباطی و مولفه های آن
71	جدول 8-4: ضریب تعیین مربوط به مولفه های سبک های دلبستگی و رضایت زناشویی
71	جدول 9-4: تحلیل واریانس یک راهه نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به مولفه های سبک های دلبستگی و رضایت مندی زناشویی
72	جدول 10-4: ضرایب β و مقادیر t و سطح معنی دار برای متغیر های مولفه های سبک های دلبستگی و رضایت مندی زناشویی
74	جدول 11-4: ضریب تعیین مربوط به مولفه های سبک های دلبستگی و رضایت زناشویی
74	جدول 12-4: تحلیل واریانس یک راهه نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به مولفه های الگوهای ارتباطی و رضایت مندی زناشویی
75	جدول 13-4: ضرایب β و مقادیر t و سطح معنی دار برای متغیر های مولفه های الگوهای ارتباطی و رضایت مندی زناشویی
77	جدول 14-4: ضریب تعیین مربوط به مولفه های سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی
77	جدول 15-4: تحلیل واریانس یک راهه نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به مولفه های سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی

78	جدول 4-16 : ضرایب β و مقادیر t و سطح معنی دار برای متغیر های مولفه های سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی
80	جدول 4-17 : ضریب تعیین مربوط به متغیر های سبک های دلبستگی والگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی
80	جدول 4-18 : تحلیل واریانس یک راهه نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به متغیر های سبک های دلبستگی والگوهای ارتباطی و رضایت مندی زناشویی
81	جدول 4-19 : ضرایب β و مقادیر t و سطح معنی دار برای متغیر های سبک های دلبستگی والگوهای ارتباطی با رضایت مندی زناشویی
83	جدول 4-20 : ضرایب همبستگی پیرسون و سطح معنی دار برای متغیر الگوهای ارتباطی و مولفه های آن با رضایت مندی زناشویی
83	جدول 4-21 : ضرایب همبستگی پیرسون و سطح معنی دار برای متغیر سبک های دلبستگی و مولفه های آن با رضایت مندی زناشویی

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
65	نمودار 1-4 : توزیع درصد فراوانی مربوط به سطح تحصیلات آزمودنی های مورد مطالعه مرد
66	نمودار 2-4 : توزیع درصد فراوانی مربوط به سطح تحصیلات آزمودنی های مورد مطالعه زن
67	نمودار 3-4 : توزیع درصد فراوانی مربوط به مدت ازدواج زوج های مورد مطالعه
68	نمودار 4-4 : توزیع درصد فراوانی مربوط به تعداد فرزندان زوج های مورد مطالعه
73	نمودار 5-4. نمودار رگرسیونی مؤلفه های سبک های دل بستگی برای پیش بینی رضایت زناشویی
76	نمودار 6-4. نمودار رگرسیونی مؤلفه های الگوهای ارتباطی برای پیش بینی رضایت زناشویی
79	نمودار 7-4. نمودار رگرسیونی مؤلفه های سبک های دل بستگی برای پیش بینی الگوهای ارتباطی
82	نمودار 8-4. نمودار رگرسیونی متغیر های سبک های دل بستگی و الگوهای ارتباطی برای پیش بینی رضایت زناشویی

1-1- مقدمه

خانواده نخستین و منحصر به فردترین نهاد اجتماعی است که سلامت و موفقیت جامعه مرهون سلامت و رضایت مندی اعضای آن است چرا که تأثیر هیچ یک از افراد و هیچ رابطه ای از روابط (مثبت یا منفی) به اندازه آن از دوام و شدت برخوردار نیست و همواره کنش وری آن در سطوح مختلف فردی، دونفری (زن و شوهر) و نظام خانواده؛ هم چنین، تأثیر متقابل کیفیت این کنش وری با عملکرد اعضای خانواده در عرصه های دیگر مانند تحصیل، اشتغال، ارتباطات اجتماعی و موازی آن از این دست بررسی شده است (ملازاده، 1381). دست یابی به جامعه سالم آشکارا در گرو سلامت خانواده و تحقق خانواده سالم، مشروط به برخورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن رابطه های مطلوب با یکدیگر است. از این رو سالم سازی اعضای خانواده و رابطه شان، بی گمان اثرهای مثبتی را در جامعه به دنبال خواهد داشت (برنشتاین¹ و برنشتاین²، 1989؛ ترجمه پورعابدی و منشی، 1380).

اگرچه مبحث رضایت زناشویی موضوع مطالعات بسیاری بوده است، آمار بالای طلاق و تعارضات زناشویی هنوز ادامه دارد. بنابراین ضرورت دارد بیاموزیم که چگونه رضایت زناشویی برقرار می شود، به دست می آید و حفظ می گردد. استفاده از نظریه دلبستگی³ برای فهم بهتر بنیان ارزشمند روابط قدمتی بیش از سه دهه دارد. مطابق نظریه دلبستگی، روابط رومانیک برای بزرگسالی بنیادی است چون که دلبستگی شخصی بزرگسال به وسیله ویژگی های روانی که انتظارات و عقایدش را می سازد، بازنمایی می کند (بالبی⁴، 1969). سبک دلبستگی⁵ یکی از عوامل شخصی است که بر هم سازگاری زناشویی و هم بر ناسازگاری زناشویی تأثیر می گذارد به همین دلیل تحقیقات بسیاری درباره آن انجام شده است. قبل از دهه ی هفتم قرن بیستم، تحقیقات انجام شده در خصوص خانواده، به طور عمده حول محور طلاق و اثرات روانی اجتماعی آن بر اعضای خانواده متمرکز بود. ولی از این دهه به بعد، توجه محققان به مساله نارضایتی از زندگی زناشویی و راه های افزایش احساس رضایت و شادکامی از زندگی مشترک معطوف شد (حمیدی، 1386). سبک دلبستگی، از عوامل موثر در تعاملات بین فردی است که در نتیجه ی روابط فرد با چهره های دلبستگی (والدین، همسالان و همسر) شکل می گیرد و به طور معناداری بر عملکرد و رابطه ی زناشویی تأثیر می گذارد (باولبی، 1969).

¹ - Berneshtine,R

² - Berneshtine,J

³ - attachment theory

⁴ - Bowlby,J

⁵ - attachment style

روابط دوستانه، الگوهای ارتباطی و احساس رضایت از رابطه، موضوعاتی هستند که هم از جنبه ی اجتماعی و هم از جنبه ی روان شناسی بر روی رفتارهای بین فردی متمرکزند (کاتلر و همکاران^۱، 2009). هم چنین، دلبستگی، الگوهای ارتباطی، و رضایت از رابطه موضوعات عمده ای هستند از همان اوان کودکی آغاز می شوند (بسر^۲ و پیرل^۳، 2005). دو عامل از دلبستگی وجود دارد: رفتارهای بین فردی^۴ (برای مثال، ارتباط)، و فرآیند درون فردی^۵ (برای مثال، سبک های دلبستگی) (برمن و همکاران^۶، 1994). با این وجود، تعامل و ارتباط دقیق بین سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی در رابطه هنوز به درستی فهمیده نشده است.

رضایت یک فرد از زندگی زناشویی، به منزله رضایت وی از خانواده محسوب می شود و رضایت از خانواده به مفهوم رضایت از زندگی بوده و در نتیجه تسهیل در امر رشد، تعالی و پیشرفت مادی و معنوی جامعه را در بر خواهد داشت. می توان رضایت زناشویی را به عنوان یک موقعیت روان شناختی در نظر گرفت که خود به خود به وجود نمی آید، بلکه مستلزم تلاش هردو زوج است (حافظی، 1389). به دلیل اهمیت ویژه خانواده و سلامت روانی و جسمانی اعضای آن و مخصوصاً روابط سالم بین زوجین، محققین درصدد کشف رازورمزهایی هستند که موجبات رضایت مندی زناشویی را فراهم می سازد. در نتیجه، بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی و الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی، هدفی است که در این پژوهش به آن پرداخته شده است.

^۱ - Cutler et al

^۲ - Besser,A

^۳ - Priel,B

^۴ - interpersonal behaviors

^۵ - intrapersonal process

^۶ - Berman et al

1-2- بیان مساله

از دیدگاه متخصصین روان شناسی خانواده، خانواده یک نظام اجتماعی طبیعی است که ویژگی های خاص خود را دارد، قواعدی را استنتاج و ایجاد کرده، نقش ها و وظایفی را برای خود تعیین کرده و ساختار قدرتی سازمان یافته دارد که اشکال ارتباطی پیچیده ای به طور آشکار و نهان دارد. شیوه هایی برای مقابله با مشکلات و حل آن ها ابداع می کند. رابطه بین این فرهنگ خرد، عمیق و چند لایه است که عمده‌تاً بر اساس تاریخچه مشترک، فرضیات و ادراک درونی شده مشترک و هدف مند بنا شده است (دهقان، 1380). در نتیجه، ساختار یک خانواده متعادل بر پایه روابط زناشویی صحیح استوار است. یکی از عوامل مهم در استحکام این رابطه سبک دلبستگی زوجین است.

در طول دودهمه گذشته، موضوع دلبستگی بزرگسالان مورد توجه بسیاری از متخصصین و پژوهش گران واقع شده است. این امر به واسطه این امر بوده که تجربه های ارتباطی اولیه تاثیرات بسیار مهمی بر ارتباطات دوران بزرگسالی دارد. محققان، متخصصین و صاحب نظران به طور ویژه ای به درک دلبستگی در ارتباط با عوامل گوناگون علاقه مندند (وی و همکاران، 2005؛ وگل¹ و وی، 2005؛ سیمپسون و همکاران، 2007). بازتاب این علاقه نسبت به دلبستگی و دلبستگی بزرگسالان را می توان در این امر مشاهده نمود که پیشینه مطالعاتی صاحب نظران در این مورد، دو رشته متفاوت روان شناسی و جامعه شناسی، و سه رشته فرعی روان شناسی (اجتماعی، ازدواج، خانواده و شناختی) را در بر می گیرد (بالبی، 1979؛ هازن² و شیور³، 1990؛ بار ثولومیو⁴ و هوروویتس⁵، 1991؛ فریلی⁶ و شیور، 2000). نگرش به دلبستگی به راه های گوناگون و مطابق با دیدگاه رشته های متفاوت از علوم اجتماعی صورت می گیرد. برای مثال، روان شناسان تمایل دارند دلبستگی را به عنوان یک جنبه یا ویژگی روان شناسانه، ذهنی و یا عاطفی در نظر گیرند که شایسته است در مورد آن تحقیق شود، و مایلند فکر کنند که بررسی دلبستگی در بزرگسالان می تواند بر دانش ما در باره پیوندهای اجتماعی و رضایت از روابط بیفزاید (ریس⁷ و گرینیر⁸، 2004). جامعه شناسان گرایش دارند دلبستگی را به صورت بخشی از یک موضوع تعاملی در نظر

¹ - Vogel

² - Hazan, C

³ - Shaver, P.R

⁴ - Bartholomew, K

⁵ - Horowitz, L.M

⁶ - Fraley, R.C

⁷ - Reis, S

⁸ - Grenyer, B

گرفته، نقاط اعمال فشار یا قدرتی را در جامعه جست و جو می کنند که از طریق آن ها به توان در نتیجه چرخه ای از تعامل ها اعمال نفوذ نمود (جورج¹ و سولومون²، 1996).

دلبستگی را به عنوان رفتاری پایدار و مادام العمر شناخته اند (فرلی و شیور، 2000) هنگامی که افراد مستعد سبک های دلبستگی³ (برای مثال ایمن⁴، نایمن⁵، دل مشغول⁶، و اجتنابی - دوسوگرا⁷) باشند، شروع به تجربه افکار، احساسات، و رفتارهای گوناگون در روابط خود با دیگران خواهند کرد (برنان و همکاران⁸، 1998). دلبستگی، از تحولات دوران کودکی تا بزرگسالی، تا اثر روان شناختی و جامعه شناختی بر ایجاد و حفظ همه روابط بین افراد تاثیر گذار شناخته شده است. دلبستگی، عاطفه ای⁹ است که می تواند قسمت بزرگی از رشد ذهنی و عاطفی فرد باشد، و نیز فرایندی است که می تواند از تولد تا مرگ توسعه یابد.

دلبستگی اساسی افراد با تعاملات اجتماعی با مراقبان آغاز می شود. در نتیجه بزرگسالان برای دست یابی بر روابط احساسی مثبت باید در کودکی تحولات اجتماعی فرزند-والدی قابل توجهی را تجربه کرده باشند (فاتحی زاده و احمدی، 1384). در این رابطه بولبی معتقد بود که نظریه دلبستگی فقط یک نظریه تحول کودک نیست بلکه نظریه تحول در گستره حیات است (مظاهری، 1379). نظام دلبستگی در روابط والدین-کودک و هم پس از آن در روابط عاشقانه فعال است و در نوزادی، کودکی و بزرگسالی روابط دلبستگی تاثیرات نیرومند بر رفتار، شناخت ها و هیجان ها دارند. این فرضیه الگو یا کیفیت دلبستگی در رابطه ی والدین-کودک را مشابه یا حتی تاثیرگذار در الگو یا کیفیت دلبستگی در روابط عاشقانه بعدی می داند (کراول¹⁰ و تریباکس¹¹، 2008).

هازن¹² و شیور¹³ (1987)، نظریه ی دلبستگی را به عنوان چهارچوبی برای درک روابط عاشقانه در بزرگسالی مورد استفاده قرار دادند و نشان دادند که نه تنها روابط اولیه ی کودکی بر روی روابط عاطفی بزرگسالی تأثیر می گذارد بلکه در عین حال علایق رمانتیک بین زوجین نوعی فرایند دلبستگی محسوب

¹ - George,C

² - Solomon, J.

³ - attachment styles

⁴ - secure

⁵ - insecure

⁶ - preoccupied

⁷ - avoidant-ambivalent

⁸ - Brennan et al

⁹ - affection

¹⁰ - Crowell,J.A

¹¹ - treboux,D

¹² - Hazan,C

¹³ -., Shaver,P.

می شود که شباهت زیادی با دلبستگی دوران کودکی دارد (خطیبی، 1383، ص 37). بارثولومئو¹ (1990)، نیز در مطالعات دلبستگی بزرگسالی، یک طرح چهار سبکی که شامل سبک های هازن و شیور بود را ارائه کرد که زیربنای این چهار سبک دو بعد اضطراب² و اجتناب³ است. او عنوان کرد دو نوع متفاوت اجتناب از صمیمیت وجود دارد: 1- اجتناب ناشی از ترس از دیگران و 2- اجتناب ناشی از نفی دیگران. در این الگو بارثولومئو و هورویتس⁴ لغت اجتناب را برداشتند و دو گروه ترسان⁵ و نافی کننده⁶ را جایگزین آن کردند و هم چنین لغت مضطرب⁷ را جایگزین دل مشغول ساختند. بارثولومئو در واقع براساس این ادعای بالبی که الگوهای دلبستگی بیان گر الگوهای کاری خود و دیگران هستند، استدلال می کرد که می توان الگوهای خویشتن را به دو قسمت مثبت و منفی تقسیم کرد (صدقی طارمی، 1383، ص 6). دلبستگی کماکان وبه طور فعال به صورت عنوانی چالش برانگیز در تحقیقات مطرح است، زیرا از جنبه های بسیار متفاوتی می تواند مورد نگرش قرار گیرد: از موضوعی پیچیده گرفته تا جنبه های بیولوژیکی، ادراکی، عاطفی، رفتاری و فحوائی که با گذشت زمان تغییر کرده اند (بارثولومئو و هورویتس، 1991؛ مین⁸، 1999).

روابط عبارتند از اتصال و پیوند بین دو یا چند نفر. در روابط نشان داده می شود که چگونه افراد از طریق پیوند تعاملی ارتباط های با اهمیتی را بین خود به شراکت می گذارند (سیمپسون و همکاران، 2007). الگوهای ارتباطی سازه ای در حال رشد است که به نظر می رسد خصوصیات همبسته ای با دلبستگی دارد، و این الگوها بر عملکرد روابط بزرگسالان و رضایت از زندگی زناشویی نیز تاثیر می گذارد. برقراری ارتباط نشان دهنده راه های مختلف گفت و گو با دیگران است و این که چگونه هر فرد در رابطه با دیگران تعامل می کند (دوهان⁹ و مانوسف¹⁰، 2004). همه از تعامل و عمق بخشیدن به درگیری در ارتباطات لذت می برند. اگر قادر به تعامل با معنا با دیگران وجود نداشته باشد، نتیجه آن تنهایی، افسردگی و عدم خوشحالی خواهد بود. ارتباط فرآیند اصلی در روابط زناشویی است و عبارتند از فرآیندی که زن و شوهر به صورت کلامی و غیر کلامی در قالب گوش دادن، مکث، حالت چهره با یکدیگر به تبادل احساسات و افکار می پردازند. موضوع ارتباطات در روابط زناشویی به قدری مهم است که بیش از 90% زوجین آشفته، ناتوانی در برقراری ارتباط را به عنوان یک مساله مهم در روابط خود مطرح کرده اند.

¹ - Bartholomew, K

² - anxiety

³ - avoidance

⁴ - Horowitz,

⁵ - fearful

⁶ - dismissing

⁷ - anxious

⁸ - Main, M

⁹ - Doohan, E.M

¹⁰ - Manusov, V

بسیاری از ارتباطات محبت را مسدود می کند، از جمله زمانی که قضاوت اخلاقی و انکار مسئولیت می شود و بر رفتار و مسئولیت ها آگاهی نباشد و دیگران مجبور به انجام کاری شوند (خسروی و همکاران، 1390).

وایلی¹ (2000)، بر این باور است که همسران مجموعه هایی از الگوهای ارتباطی را میان خود برقرار می کنند و رفتارهای مشکل آفرین، صرفاً اجرای همان الگوها هستند. الگوهای ارتباطی مورد نظر وایلی عبارتند از: انزوا گزینی متقابل، سرزنش متقابل و توقع / انزوا گزینی. طی سال ها پژوهش در زمینه ی ارتباط میان فردی، الگوهای متعددی ارائه شده اند که نشان گر ماهیت و شیوه ی کار ارتباطات است. الگوهای ارتباطی بین زوجین را، کریستنسن² و سالووی³ (1991) به سه دسته تقسیم کرده اند (فاتحی زاده و احمدی، 1384):

1- الگوی سازنده ی متقابل: مهم ترین ویژگی اش این است که الگوی ارتباطی زوجین از نوع برنده - برنده می باشد. در این الگو زوجین به راحتی در مورد مسایل و تعارضات خود گفت و گو می کنند و به دنبال راه حل آن بر می آیند و از واکنش های غیر منطقی، پرخاش گری و... خودداری می کنند.

2- الگوی توقع / کناره گیری: این الگو شامل دو قسمت: الف) توقع مرد / کناره گیری زن، ب) توقع زن / کناره گیری مرد است. در این الگو یکی از زوجین سعی می کند در ارتباط درگیر شود در صورتی که دیگری کناره می گیرد. این الگو به شکل یک چرخه بوده که با افزایش یکی، دیگری افزایش یافته و تشدید این الگو منجر به مشکلات دائم زناشویی می شود. در این الگو، زوج متوقع، فردی وابسته و زوج کناره گیر، ترس از وابسته شدن دارد.

3- الگوی اجتناب متقابل: در این الگو تعارض بین زوجین شدید بوده به گونه ای که بحث و جدل به یک الگوی دائمی و مخرب تبدیل شده است و زوجین از برقراری ارتباط با یکدیگر خودداری می کنند؛ زندگی آن ها به شکل موازی با یکدیگر بوده و ارتباطشان در کمترین حد ممکن است یا اصلاً وجود ندارد. استحکام و استواری خانواده به ازدواج و رابطه ی پایدار و بنیادین بستگی دارد یعنی هرگونه تزلزل و سستی در سازگاری زناشویی با وجود یک ازدواج ناموفق علاوه بر آن که آرامش روانی زوجین را مختل می کند و افسردگی و اضطراب را می افزاید، بقا و دوام خانواده را نیز در معرض تهدید جدی قرار می دهد و فروپاشی خانواده مزید بر علت شده ، افسردگی و اضطراب همسران و دیگر مشکلات جسمی و روانی را بیش از پیش افزایش می دهد (کازمی حقیقی، 1377).

¹ - Wille, S.T

² - Christensen, A

³ - Sullaway, M

همان طور که ازدواج موفق باعث ارتقای سطح سلامت ذهنی، جسمی و خانوادگی می شود کشمکش ها و بی ثباتی در زندگی زناشویی، آرامش و رفاه فرد را تحت تأثیر قرار داده، از نظر اجتماعی- اقتصادی نیز بهای سنگین برای این گونه روابط و مشاجرات باید پرداخته شود (کارول و همکاران¹، 2003).

محققان رضایت مندی را به عنوان کیفیت رابطه زناشویی در نظر گرفته اند یعنی احساسات ذهنی که افراد متاهل درباره ازدواج شان دارند. از طرف دیگر کیفیت رابطه زناشویی به عنوان تداوم رفتارهای واقعی و یا ویژگی های ازدواج (به عنوان مثال تعارض یا ارتباط) مورد توجه قرار می گیرد و از این دید می تواند به عنوان نقطه نظر سازگاری به حساب آید (فقیرپور، 1383).

بررسی تبادلات درون فردی در پیوند بین زوج ها لازمه ی رابطه است که می تواند اثر متقابل درونی و بیرونی در بین افراد داشته باشد. الگوهای ارتباطی مشخصات و ویژگی های مشابهی با دلبستگی دارند و این الگوها هم چنین عملکرد رابطه ی بزرگسال و رضایت مندی زناشویی را نیز متأثر می کند. ارتباط، شیوه های مختلفی از گفت و گو با دیگران و چگونگی تعامل در روابط با دیگران را آرایه می دهد (مردانی حموله و حیدری، 1389).

تحقیقات در زمینه دلبستگی نشان دهنده این است که دلبستگی نقش مهمی را در پیوندهای بزرگسالان نظیر روابط عاشقانه در روابط زناشویی بازی می کند. پژوهش هایی که در مورد روابط زناشویی همسران انجام گرفته است بر وجود تفاهم و تأثیر دلبستگی در روابط زناشویی صحنه می گذارد و مجموعه این پژوهش ها این نکته را برجسته می کند که دلبستگی بزرگسالان در زندگی زناشویی بسیار با اهمیت است، ولی ممکن است تفاوت های بارزی از جهات گوناگون میان همسران با توجه به سبک های دلبستگی وجود داشته باشد (مظاهری، 1379). مطالعات در مورد سبک های دلبستگی بزرگسالان، الگوهای ارتباطی و رضایت مندی از رابطه (اسچاچنرو همکاران²، 2005)، نشان می دهند که چگونه سبک های دلبستگی عملکرد روان شناسی را از طریق ویژگی پیوند های عاطفی یک فرد، تحت تأثیر قرار می دهند. هم چنین، روابط دوستانه، الگوهای ارتباطی و احساس رضایت از رابطه در اغلب روابط وجود دارد و می تواند تأثیر زیادی روی افراد داشته باشد، تأثیر منفی این مساله می تواند روی روند رشد فرد اثر بگذارد.

تحقیقات در زمینه ارتباطات و عملکرد زناشویی در طول دو دهه گذشته افزایش یافته است (سیمپسون و همکاران، 2007). با گذشت سال ها عملکرد رابطه ای گسترش شگرفی یافته است که این نشان دهنده دریافتی متعادل تر از مسائل بین افراد و مسائل محیطی و راه حل های آن ها می باشد که در طول دهه ها پدید آمده است. رابطه ها از گسترش رابطه دلبستگی بین والد- کودک در کودکی آغاز

¹ - Carroll et al

² - Schachner et al

شده، تا دل‌بستگی دوران بزرگسالی ادامه می‌یابد، در نتیجه چارچوب قابل توجهی از نظریه دل‌بستگی، بینش در مورد عملکرد رابطه را امکان‌پذیر می‌سازد (لمی و همکاران¹، 2007). روابط نیازمند تحلیل تبادلات میان فردی در درون واحدهاست، که می‌توانند به طور درونی و بیرونی بین افراد تاثیر متقابل ایجاد نمایند.

اسپانیر و همکاران² (1976)، بر این نکته تأکید دارند که کیفیت رابطه همسری نیرومندترین پیش‌بینی‌کننده رضایت مندی زناشویی است و توافق افراد بر سر مسائل زناشویی و ابراز محبت باعث می‌شود فرد رضایت مندی و شادکامی بیشتری داشته باشد. هم‌چنین، اگرچه سبک‌های دل‌بستگی، الگوهای ارتباطی، و رضایت زناشویی، متغیرهای پیش‌بینی‌کننده شادکامی در رابطه به شمار می‌آیند، ولی هر سه این متغیرها با شکست رابطه نیز ارتباط دارند. در دهه‌ی اخیر تحقیق در زمینه‌ی روابط و عملکرد زناشویی به شدت افزایش یافته است، در طی سال‌ها عملکرد رابطه به طور چشم‌گیری گسترش یافته است و دیدگاه متعادل‌تری از علل محیطی و درون‌فردی و هم‌چنین راه‌حل‌ارایه می‌دهد (فاتحی زاده و احمدی، 1384).

بررسی‌های انجام‌شده موید این مطلب است که در کشور ایران پژوهشی که هر سه متغیر سبک‌های دل‌بستگی، الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی را در بر بگیرد، انجام نشده است و عمده پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه، پژوهش‌های خارجی هستند، که تعمیم‌یافته‌های این پژوهش‌ها به جامعه ایران و با توجه به شرایط فرهنگی کشور ایران با سوالات و تردیدهای جدی روبرو است. شرایط فرهنگی شهر بندرعباس و مهاجرپذیر بودن و افزایش آمارهای طلاق در این شهر یکی از دلایل اصلی انجام این پژوهش می‌باشد. در نتیجه سوال اصلی این پژوهش این است که آیا بین سبک‌های دل‌بستگی و الگوهای ارتباطی با رضایت مندی زناشویی رابطه وجود دارد؟

1-3- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

خانواده یکی از رکن‌های اصلی جامعه به شمار می‌رود و دست‌یابی به جامعه سالم آشکار در گرو سلامت خانواده است و تحقق خانواده سالم به برخورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن رابطه‌های مطلوب با یکدیگر بستگی دارد. از این رو کشمکش‌هایی که در روابط زناشویی بر اثر فقدان عشق و دوست داشتن و تفاهم به وجود می‌آید به موضوعات خاص مانند بهداشت روانی که شادکامی را در خود نهفته دارد و در نوع سبک دل‌بستگی زوجین متمرکز است (کری³، ترجمه گلکاریان، 1386). بررسی عوامل مؤثر

¹ - Lemay et al

² - Spanier et al

³ - Carry